

Ю.Д. Бойчук

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри здоров'я людини та корекційної освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто суть компетентнісного підходу як провідного чинника модернізації сучасної вищої освіти. Розкрито базові поняття «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність». Схарактеризовано основні групи ключових компетенцій сучасного фахівця. Проаналізовано основні труднощі, які пов'язані з упровадженням компетентнісного підходу у вищій освіті.

Ключові слова: *освіта, фахівець, компетентнісний підхід, компетенція, компетентність.*

In the article essence of competence approach is considered as a leading factor of modernisation of modern higher education. It is exposed base concepts «competence», «competence», «professional competence». The brought description over basic groups of key competences of modern specialist. Basic difficulties that is related to introduction of competence approach in higher education are analysed.

Keywords: *education, specialist, competence approach, competence, competence.*

Постановка проблеми. Однією з основних тенденцій розвитку сучасних суспільства є підвищення вимог до якісних характеристик функціонування соціальних систем. Серед найважливіших з них необхідно

відзначити освітні системи в цілому, і систему підготовки фахівців з вищою професійною освітою зокрема [3;4].

Система вищої освіти України в Болонських перетвореннях, має бути спрямована лише на її розвиток і набуття якісних ознак, глибоке осмислення, порівняння з європейськими критеріями і стандартами та визначення можливості її вдосконалення на новому етапі [5].

Проблема підвищення якості освіти спричинила пошук методологічних шляхів до вирішення вказаної проблеми. Одним з пріоритетних напрямків було визнано компетентнісний підхід, який базується на компетентностях й означає практичне здійснення зв'язку сфери освіти з сферою праці [2].

Аналіз останніх досліджень. Поняття компетентнісно зорієнтованої освіти прийшло до нас із зарубіжних країн. Засноване на кращому практичному досвіді, воно стало результатом численних спроб проаналізувати його та підвести певну теоретичну, концептуальну основу. Наприкінці ХХ ст. було здійснено спробу визначити компетентнісний підхід як такий, що орієнтує освіту на досягнення певного освітнього результату.

Ще кілька років тому в найбільш розвинутих країнах розпочалася ґрунтовна дискусія, яку було продовжено на міжнародному рівні, навколо того, як озброїти людину необхідними знаннями та вміннями для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Як свідчить аналіз досвіду цих та інших країн, одним із шляхів оновлення змісту освіти й технологій навчання, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до світового освітнього простору є орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження [9; 13; 14].

Головним стимулом для розвитку зусиль у галузі компетентнісного підходу в освіті стали вимоги бізнесу й підприємництва до кваліфікованих працівників приймати відповідальні рішення на основі отриманих знань та їх інтеграції. Так, дослідження, метою якого було порівняти освітній рівень випускників вищих навчальних закладів Росії, України, Білорусі, США,

Франції, Канади й Ізраїлю, яке було проведено у 2004 році Світовим банком, зафіксувало, що студенти пострадянських країн мають дуже високі показники (9-10 балів) за критеріями «знання» та «розуміння», але низькі (1-2 бали) за критеріями «застосування знань на практиці», «аналіз» і «синтез». Студенти з розвинутих країн, маючи відносно не високий показник за критерієм «знання», демонстрували високий ступінь розвитку навичок за критеріями «аналіз», «синтез» та «застосування знань на практиці». Це було зумовлено відповідними стандартами вищої освіти розвинутих країн світу [2, с. 189].

Тут доречним є зауважити про те, що за статистикою більшість людей приймає протягом дня близько тисячі рішень. Більшість з них – тривіальні, але деякі – вельми важливі. Допомогти суб'єкту освіти знаходити правильні у конкретних ситуаціях: навчальних, життєвих та професійних – одне з найважливіших сучасних завдань.

У американській теорії «компетентного працівника» найважливішим компонентом його кваліфікації стає здатність швидко та безконфліктно пристосовуватись до конкретних умов праці. Тому значне велике місце в дослідженнях з питань розробки компетентнісного підходу до розробки методів і способів підготовки компетентного робітника для тієї чи іншої галузі виробництва.

Метою нашої статті є характеристика компетентнісного підходу як основи модернізації вітчизняної системи освіти.

Виклад основного матеріалу. У системі вищої освіти Україні тривалий час панувала парадигма знань, згідно з якою студенти вищих навчальних закладів отримували фундаментальні знання, і це було основою їх подальшої професійної діяльності як у бізнесі, так і на державній службі. Проте, внаслідок панування такого підходу в нашій країні виникла ситуація, коли кількість фахівців з вищою фундаментальною освітою є значною і з кожним роком зростає, а реальна економіка потерпає від нестачі кваліфікованих практично орієнтованих кадрів. Причина кризи парадигми

знань міститься у суперечності між устроєм професійної освіти та сучасного бізнесу. Українська економіка вже давно перейшла до ринкових відносин, а професійна освіта, усе ще не стала ринковою. Вона, в основному, залишається державною за формою, фундаментальною та академічною за змістом.

Серед причин, які викликали кризу парадигми знань, маємо й таку: в сучасних умовах старіння інформації відбувається швидше, ніж завершується цикл навчання у вищій школі. Тому традиційна тенденція на передачу необхідних для майбутньої професійної діяльності знань від викладача до студента стає утопічною. У таких умовах передусім необхідно сформувати у студента вміння набувати знання, тобто майбутні фахівці повинні вміти в будь-який момент знайти та відібрати потрібні знання у створених людством велетенських сховищах інформації [1]. Також слід урахувувати, що на ринку праці необхідні не самі по собі знання, а здатність фахівця виконувати відповідні професійні та соціальні функції, практично вирішувати різні види виробничих завдань [6].

У зв'язку з цим глобальне завдання забезпечення оптимального входження майбутнього фахівця в соціальний світ та його продуктивна адаптація в ньому вказує на необхідність забезпечення більш повного, особистісно та соціально інтегрованого результату освіти. Таким інтегрованим соціально-особистісно-поводжувальним феноменом, результатом освіти в сукупності мотиваційно-ціннісних, когнітивних складових у сучасній педагогіці професійної освіти виступає компетентнісний підхід.

В умовах освітніх закладів під поняттям компетентнісного підходу розуміють спрямованість педагогічного процесу на формування й розвиток у студентів ключових (базових, основних) і предметних компетенцій. У свою чергу ключові компетенції визначаються як суспільно визнаний комплекс певного рівня знань, умінь і навичок, ставлень тощо, які можна застосовувати в широкій сфері діяльності людини.

Передбачається, що компетентна особистість володіє не лише знаннями, високими моральними якостями і є професіоналом, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи знання й беручи на себе відповідальність за свою діяльність.

Компетентнісний підхід передбачає зміщення акценту з накопичування нормативно-визначених знань, умінь і навичок до розвитку в студентів здатності практично діяти, застосовувати навички й досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Перспективність зазначеного підходу полягає в тому, що він забезпечує високу готовність молодих людей до успішної діяльності в різних сферах суспільства.

Розкриття суті компетентнісного підходу вимагає визначення понять «компетенція» та «компетентність». Так, у словниках поняття «компетенція» розглядається як коло питань, у яких людина володіє знанням і досвідом, або в якому будь-хто добре обізнаний; це коло питань, які людина вповноважена вирішувати. Ці визначення є загальними, але вони містять певну неточність: у одному випадку враховується досвід і знання, а, в іншому, – абстрактне поняття «коло питань». Крім того, компетенція (лат. *competentia* – належність за правом) – 1) коло повноважень будь-якого органу або посадової особи; 2) коло питань, у яких дані особи володіють пізнанням і досвідом. У цьому розумінні компетенція включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок і способів діяльності), котрі задаються стосовно певного кола предметів і процесів, і необхідних для якісної продуктивної діяльності. Тоді як компетентність (лат. *competens* – здібний) – 1) володіння компетенцією; 2) володіння знаннями, котрі дозволяють судити про будь-що.

У сучасній педагогіці поступово устанавлюються адекватні тлумачення цих понять. Так, Д. Равен вважає, що професійна компетентність – це розумові операції та практичні вміння [15]. А. Маркова наполягає на тому, що компетентність передбачає також поєднання психологічних якостей людини, які допомагають їй діяти самостійно й відповідально [11].

Ми вважаємо, що компетенції – еталон досвіду дій, знань, умінь, навичок, творчості, емоційно-ціннісної діяльності, який установлює суспільство, а компетентність – це рівень досягнення компетенцій.

Слід зазначити, що в наукових працях до поняття компетентності включають, крім загальної сукупності знань, ще й здатність прогнозування можливих наслідків конкретного способу виробничої діяльності та досвід практичного використання знань.

Заслуговує на увагу думка Т. Морозової про те, що компетентність – індивідуальна характеристика людини, яка визначається поєднанням психічних якостей, психічного стану, що дозволяє діяти самостійно й відповідально, як володіння людиною здатністю та вмінням виконувати певні трудові функції. Оцінювання чи вимірювання кінцевого результату праці – єдиний науковий спосіб судити про компетентність [12, с. 5].

Компетентність у визначеній галузі – це поєднання відповідних знань, досвіду і здібностей, що дають змогу обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній. На цій основі науковці пропонують увести в обіг поняття «освітні компетенції» як складні узагальнені способи діяльності, що їх опановує студент під час навчання, компетентність же є результатом набуття компетенцій.

Таким чином, компетентність є важливим компонентом структури особистості, в якому фокусується її життєвий досвід, здобутий особистістю у процесі отримання освіти, професійної діяльності та шляхом взаємодії зі соціальним середовищем.

Спираючись на трактування компетентності різними авторами, можна зробити висновок про те, що компетентність – це відбиття професійного досвіду людини в рамках компетенції конкретної діяльності. Високий рівень компетентності як результат професійного розвитку на певному етапі передбачає гармонійне поєднання інтелектуальних компетенцій (здібності до продуктивної аналітичної діяльності), соціальних компетенцій

(громадянської грамотності) й особистісних (здатності до спілкування, рефлексії, готовності до самоосвіти впродовж усього життя).

Компетентність не можна протиставляти знанням або умінням. Це поняття більш широке, воно включає в себе як «знання», так і «вміння». Компетентність, по-перше, виражає значення традиційної тріади «знання, уміння, навички», поєднуючи їх між собою; по-друге, визначається як поглиблене знання предмета або освоєне уміння. По-третє, компетентність доцільна для опису реального рівня підготовки спеціаліста, якого вирізняє здатність з-поміж розмаїття рішень обирати найбільш оптимальне, аргументовано відкидати хибні рішення, піддавати сумнівам ефективність, тобто володіти критичним мисленням. По-четверте, компетентність передбачає постійне оновлення знань, володіння новою інформацією для успішного вирішення професійних завдань у даний час і в даних умовах, тобто компетентність є здатністю до актуального виконання діяльності. По-п'яте, компетентність уключає в себе як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти. Це означає, що компетентна людина повинна не тільки розуміти сутність проблеми, але й уміти практично її вирішувати. Компетентний спеціаліст у залежності від конкретних умов може застосувати певний метод вирішення проблеми [2, с. 195].

Наведене дозволяє стверджувати, що компетентнісний підхід у освіті значно ширший, ніж підхід із позицій предметних знань, умінь, навичок, і включає в себе широкі гуманістичні, морально-етичні, культурні, естетичні, мотиваційні та інші компоненти, спрямовані на творчість, дію, виконання, практичний результат.

Основними ідеями компетентнісного підходу А. Хуторської вважає такі: компетентність - ключове поняття, оскільки воно, по-перше, поєднує в собі інтелектуальний і навичковий складники освіти; по-друге, у поняття компетентності закладено ідеологію інтерпретації змісту освіти, сформованого «від результату» («стандарт на виході»), по-третє, ключова компетентність інтегративна за природою, тому що вона містить низку

однорідних чи близьких знань і умінь, які належать до широких сфер культури та діяльності; цей підхід не новий, оскільки орієнтація на освоєння умінь, способів діяльності і, тим більше, узагальнених способів діяльності існувала як напрям розвитку педагогічних досліджень і практики, однак не була провідною [17].

Отже, поняття компетентності ширше, ніж поняття знання, уміння, навички; воно містить їх у собі; поняття компетентності включає не тільки когнітивну й операціонально-технологічну складові, а й мотиваційну, етичну, соціальну й поведінкову. У зв'язку з цим реалізація компетентнісного підходу залежить від усієї в цілому освітньо-культурної ситуації. Щодо кожної ситуації компетентності можна виділяти різні рівні її освоєння.

Міжнародною комісією Ради Європи визначено й схарактеризовано такі групи ключових компетенцій: *соціальні, полікультурні, комунікативні, інформаційні, саморозвитку й самоосвіти, продуктивної творчої діяльності* [10].

І. Зимня, відповідно до фундаментального психологічного положення про людину як суб'єкта спілкування, пізнання та праці, вважає за достатнє виділити тільки три групи ключових компетенцій, а саме: компетенції, які *стосуються до самого себе* (збереження здоров'я, ціннісно-смилова орієнтація у світі, розширення знань); компетенції, які відносяться до *взаємодії людини з іншими особами* (вирішення конфліктів, співробітництво, толерантність, спілкування); компетенції, які відносяться до *діяльності людини* та виявляються в усіх типах і формах її діяльності (постановка та вирішення пізнавальних задач, нестандартні рішення, засоби діяльності) [9].

Треба зауважити, що кожна ключова компетентність має «проектуватися» на загальногалузеві компетентності, які, у свою чергу, мають «проектуватися» на предметні компетентності [7].

Усі ключові компетенції мають такі характерні ознаки: багатфункціональність, надпредметність та міждисциплінарність,

потребують значного інтелектуального розвитку (абстрактне мислення, рефлексія, визначення власної позиції, самооцінки, критичного мислення і включають різні розумові процеси та інтелектуальні уміння).

Вдала спроба виділити структурні компоненти ключової компетентності зроблено І. Зимньою [7]. На її думку, слід виділяти такі структурні компоненти: готовність до прояву компетентності (*мотиваційний компонент*); володіння знанням змісту компетентності (когнітивний компонент); досвід прояву компетентності в різноманітних стандартних та нестандартних ситуаціях (*поведінковий компонент*); відношення до змісту компетентності та об'єкту його застосування (*ціннісно-змістовний компонент*); емоційно-вольова регуляція процесу та результату прояву компетентності (*емоційно-вольовий компонент*).

Отже, ключові компетенції характеризуються інтегрованою природою, тому що вони містять певні однорідні або споріднені знання й уміння, що належать до широких галузей культури та діяльності людей. Тобто сформованість ключових компетенцій – результат освітньої діяльності особистості, навколо цих компетенцій формуються нові й поглиблюються як загальнопредметні, так і предметні компетенції.

В умовах вищої професійної освіти на особливу увагу заслуговує набуття майбутнім спеціалістом *професійної компетентності*. Професійна компетентність є одним з видів ключової компетентності й передбачає володіння професійною діяльністю на достатньо високому рівні, здатність особистості проектувати свій подальший професійний розвиток. Професійна компетентність – це якість високопрофесійного працівника, здатного максимально реалізовувати себе в конкретних видах трудової діяльності, здатного адаптуватися до умов, які змінюються разом із ринковим механізмом, що управляє професійною мобільністю, плануванням професійного зростання та професійною самореалізацією.

Професійна компетентність належить до динамічних особистісних утворень, оскільки його змістовне наповнення й якісний рівень залежать від

багатьох чинників: рівня розвитку психології, педагогіки, антропології й культурології, соціальних та економічних умов тощо.

Професійна компетентність як єдність теоретичної та практичної готовності фахівця до виконання професійної функції характеризує не тільки його діяльність, а й самого фахівця як суб'єкта в його самостійній, відповідальній та ініціативній взаємодії зі соціальним світом. Тому професійна компетентність інтегрує професійні та особистісні якості людини, спрямовує їх на опанування знань і практичних навичок та цілеспрямоване застосування знань й навичок у прогнозуванні, плануванні й реалізації професійної діяльності, активізує фахівця в розвитку особистих здібностей, у прагненні до самореалізації у професійній діяльності вже в період навчання у вищому навчальному закладі.

У Національній доктрині розвитку освіти України визначено мету державної політики щодо розвитку освіти, якою передбачено створення умов для розвитку особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадського суспільства, розвивати й зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської і та світової спільноти.

Входження України в єдиний Європейський простір вищої освіти та науки орієнтоване на підготовку компетентного випускника. Компетентнісний підхід до професійної освіти, що реалізується в контексті Болонського процесу, дасть змогу зберегти культурно-історичні й етносоціальні цінності, якщо компетентності розглядати як особистісні утворення, що містять інтелектуальні, емоційні й моральні складові.

Компетентнісний підхід в освіті дозволить подолати прірву між освітою та вимогами життя, що надає йому особливої практичної значущості [10].

Компетентнісний підхід, на відміну від традиційного підходу до засвоєння готових наукових знань й алгоритмів конкретних видів діяльності, зорієнтований на розвиток суб'єкта й пов'язаний з культурою мислення, аналітичною рефлексією, самостійністю й відповідальністю людини за прийняття рішень у діалектичній єдності з духовно-моральними та ціннісними настановами особистості, незалежними від сфери й галузі їхнього застосування.

Упровадження компетентнісного підходу в систему освіти дозволить значною мірою реалізувати особистісно-орієнтований, діяльнісний і практико-зорієнтований підходи в навчально-виховному процесі, оскільки виділення компетентностей у змісті навчальних дисциплін визначає орієнтири у відборі тих знань і навичок, які найбільш значущі для формування ціннісних орієнтацій і які будуть реалізовані в житті особистості. Тому цей підхід можна розглядати як важливий інструмент розвантаження змісту, відбору відповідних знань і умінь.

Важливими аргументами впровадження компетентнісного підходу в освітні стандарти російський дослідник Ю. Татур вважає: формування узагальненої моделі якості освіти, яка абстрагує від конкретних дисциплін і об'єктів праці й дозволяє розширити поле діяльності випускника, що особливо важливо для підвищення мобільності молодих фахівців на ринку праці; більш чітке й обґрунтоване на міждисциплінарному рівні визначення значних блоків (модулів) у освітній програмі підготовки фахівців та використання цих блоків для порівняння різних освітніх програм; можливість порівняння дипломів і ступенів різних країн, що сприятиме створенню єдиного ринку трудових ресурсів [16].

Компетентнісний підхід в умовах розвитку та розбудови сучасної освіти вважається найбільш оптимальним, тому що він припускає змістовне включення в рефлексію тих процесів, тенденцій і викликів, що задають можливості стратегії професійної успішності й суб'єктності, становлення

особистої історії. Він посилює власне практичну спрямованість професійної освіти, її прагматичний, предметно-професійний аспект.

Перехід до компетентнісної моделі освіти передбачає відповідну результативно-цільову спрямованість й потребує нового розуміння поняття «зміст освіти», яке містить, крім сукупності навчальної інформації, ще й досвід відомих способів дій, досвід творчої діяльності, досвід емоційно-ціннісної діяльності. Відповідно до цього, трансформація змісту освіти повинна визначатися його відбором і структуруванням, які мають бути підкореними прикінцевому результатіві освітнього процесу – набуттям компетентностей.

Проте, впровадження компетентнісного підходу має свої труднощі, вирішення яких стає нагальною потребою для науковців і освітян. Так, зокрема, російська дослідниця Т. Іванова виділяє декілька проблем, розробка яких вимагає впровадження компетентнісного підходу [8].

Проблема перша полягає в можливій підміні компетентнісним підходом системи предметного змісту освіти. Дослідниця, звертаючись до національної системи освіти, що пройшла тривалий період формування й має багато переваг, пропонує впроваджувати компетентнісний підхід диференційовано, з урахуванням специфіки кожної дисципліни. На думку Т. Іванової, дисципліни, в яких переважає діяльнісна компонента, володіють більшим потенціалом для реалізації компетентнісного підходу, ніж дисципліни зі знаннєвоцентричною компонентою. Впровадження компетентнісного підходу до другої групи дисциплін загрожує небезпечністю руйнування їх предметного змісту внаслідок підміни знань загально-предметними вміннями.

У зв'язку з цим необхідно зазначити, що висока якість національної освіти – це досягнення попередньої епохи, попередньої політичної системи, попереднього покоління. Нині ж, можна з жалем констатувати, що незважаючи на досягнення освіти, які забезпечує нова соціополітична система, в масовому вимірі освіта стала менш якісною, а переважна

більшість випускників вищих навчальних закладів (особливо нових) не конкурентоспроможна на європейському ринку праці. Це зобов'язує менше говорити про власні досягнення, а все більше аналізувати світові та європейські тенденції реформування освіти й відповідно до цього напружено і послідовно вдосконалювати нашу професійну освіту. Такий підхід веде до певного структурування змісту освіти й, безперечно, буде мати позитивний ефект. Диференційований підхід до реалізації компетентнісно зорієнтованої освіти з урахуванням специфіки кожної дисципліни буде виправданий на початковому, дослідно-пошуковому етапі. Надалі ж компетентнісний підхід повинен бути реалізований у всіх стандартах вищої освіти.

Друга проблема полягає в недостатній розробці понятійного апарату компетентнісного підходу, що створює значні труднощі при визначенні переліку компетенцій [8]. Тому втілення в межах цілої країни в освітніх нормативних документах (стандартах, навчальних програмах) нових понять і термінів вимагає їх детального етимологічного аналізу.

Третя проблема пов'язана з визначенням співвідношення академічних знань і компетентностей [8]. Поняття компетентності є більш широким, ніж знання чи вміння: компетентність об'єднує в собі знання, уміння і навички, життєвий досвід, цінності та ставлення особистості до виконуваної діяльності.

Четверта проблема пов'язана зі складністю оцінювання компетентності. Т. Іванова ставить запитання: «Якщо компетентність – це здібність мобілізувати знання і навички, то яким чином можна виміряти ці здібності? Або як виміряти цінності і ставлення до подальшої професійної діяльності?». Звичайно, компетентність як інтегративна якість фахівця, що може проявитися в професійній діяльності, практично не піддається прямому діагностуванню у формі предметних чи міжпредметних іспитів. Більш ефективною можна вважати атестацію випускника у формі захисту дипломного проекту чи роботи. Ще одним з можливих підходів до оцінювання компетентності випускника є формування так званого паспорту

професійної кар'єри (*Portfolio/Passport*), що запроваджено в системі вищої професійної освіти деяких розвинутих країн світу. Саме в такому паспорті відображені професійні й соціально-психологічні компетентності випускника, а сам паспорт є не тільки оцінкою професійної підготовки, а й підвищує шанси випускника на працевлаштування й може бути використаний для розвитку його самооцінки і самоаналізу студента [8].

Проте, Державні атестаційні комісії вимушені виносити рішення про професійну компетентність випускника на підставі результатів виконання дипломної роботи, хоча всі розуміють суттєві відмінності між навчальною і професійною діяльністю. Компетентнісна модель фахівця не є моделлю випускника, адже компетентність пов'язана з досвідом успішної безпосередньо професійної діяльності, який студент вищого навчального закладу не може набути в повному обсязі [16].

Можливим варіантом вирішення вказаної проблеми є повернення до радянської практики 80-х років минулого століття, коли випускники вищих навчальних закладів до вручення дипломів повинні були пройти річне стажування, набути досвід практичної професійної діяльності й представити відгук роботодавців про рівень досягнень випускника. Звичайно, цей варіант є складним у сучасних соціально-економічних умовах. Але, якщо говорити про сучасну вищу медичну освіту, то вона до сих пір не вважається професійно завершеною навіть після вручення диплому. Для формування професійної компетентності та її оцінки майбутній лікар має пройти ординатуру й стажування в професійному середовищі.

Отже, з вище наведеного можна зробити **висновок** про те, що запровадження компетентнісного підходу у вітчизняну систему освіти є пріоритетним напрямом у практичному здійсненні зв'язку сфери освіти з сферою праці. Дана проблема актуалізує **подальші теоретичні розробки** щодо дефінітивної характеристики компетентностей, визначення переліку компетентностей та їх ієрархії, осмислення їх структурних компонентів, змісту та функціональної ролі в навчанні і вихованні.

Література

1. Андреев А.Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа / А.Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 19-27.
2. Бойчук Ю.Д. Компетентнісний підхід // В кн.: Наукові підходи до наукових педагогічних досліджень : Монографія / за заг. ред. докт. пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України В.І. Лозової. – Харків : “Апостроф”, 2011. – С. 188-216.
3. Бондаренко Н.В. Запросы работодателей к качеству профессиональной подготовки работников / Н.В. Бондаренко // Вестник общественного мнения. – 2005. – № 3. – С. 41-49.
4. Гериш Т.В. Компетентностный подход как основа модернизации профессионального образования / Т.В. Гериш, П.И. Самойленко // Стандарты и мониторинг. – 2006. – № 2. – С. 11-15.
5. Журавський В.С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В.С. Журавський, М.З. Згуровський. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2003. – 200 с.
6. Зеер Э.Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход / Э.Ф. Зеер. – М. : МСПИ, 2005. – 354 с.
7. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня – 2003. – № 5. – С. 34-42.
8. Иванова Т.И. Компетентностный подход к разработке стандартов для 11-летней школы: проблемы, выводы / Т.И. Иванова // Стандарты и мониторинг. – 2004. – № 1. – С. 16-20.
9. Калегина О.А. Компетентностный подход в современном образовании / О.А. Калегина // Вестник Моск. гос. ун-та культуры и искусств. – 2006. – № 1. – С. 111-115.
10. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Бібік Н.М.,

Ващенко Л.С., Локшина О.І. та ін. ; за редакцією В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.

11. Маркова А.К. Психологический анализ профессиональной компетентности / Маркова А.К. // Советская педагогика. – 1990. – № 8. – С. 82-88.

12. Морозова Т.Ю. Аналіз дефініцій компетентнісного підходу щодо освіти / Т.Ю. Морозова // Освіта Донбасу. – 2005. – № 3. – С. 5-11.

13. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир сучасної освіти / О. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 65-69.

14. Прийма С. Компетентнісний підхід як імператив реформування вищої освіти / С. Прийма // Наукові записки КДПУ імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки. – 2007. – Вип. 72. – Ч. 1. – С. 95-100.

15. Равен Д. Компетентность в современном обществе: проблемы, заблуждения, перспективы / Равен Д. – М. : «Когито-Центр», 2001. – 142 с.

16. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалистов / Ю.Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – С. 20-26.

17. Хуторской А.В. Ключевые компетентности как компоненты личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64.